

kességű települései Ócsény, Decs, Sárpilis, Alsónyék, Báta és ide sorolhatjuk Bogyiszlót is. A sajátos sárközi kultúrát a népviselet, a népszokások, szöttesek és himzések őrzik még ma is.

A Szekszárdi-dombság a leghíresebb magyar borvidékek egyike, a szüreti népszokásokat bemutató Szekszárdi Szüreti Fesztivál sok látogatót vonz.

A bor kultúrája évezredek hagyományokra tekint vissza megyénkben. Számptalan kiváló nedű tőkéje gyökerezik nálunk, a Tolnai Borút pedig az egész megyét behálózza, így az ide érkezők szűkebb hazánk jórészét megismerhetik a bor útvonalán haladva. Napjainkban pedig egyre több előrelépés történik a bormarketing területén, ami rendkívül fontos ahhoz, hogy egész Európában megismerhessék a tolnai borokat.

A megye termál- és gyógyvizekben gazdag. A Dombóvár melletti Gunarasban és Tamásiban épült fürdőhelyeket sok külföldi vendég – számos, a megyéből elszármazott német – is látogatja.

Mindkét gyógyvívzelelőhely rendkívül jelentős egészségügyi és idegenforgalmi szempontból egyaránt. Dombóváron már korábban megkezdődött egy egészségügyi klaszter létrehozása, melynek fontos részét képezi a közeli gyógyfürdő. A közelmúltban pedig a város kórháza szinte teljesen megújult, hotel szintű szolgáltatást nyújt betegeinek. A Tamási gyógyfürdő megújulás előtt áll, mellyel a térség is kiugrási lehetőséget kapna. A fürdő mellett pedig ebben a térségben koncentráltan van jelen több természeti kincs, s egyben turisztikai lehetőség, hiszen van gyógyvíz, két történelmi vár, a Pacsmagi tó az országban egyedülálló madárállománnyal, a gyulai erdő, és folytathatnám még a sort.

A kulturális értékek ápolásában melyek most a legfontosabb teendők?

A kulturális értékek megóvása és gondozása fontos szerepet foglal el a megye életében, ahogy az az eddigi beszélgetésünkben is kiderült. A múzeum mellett, a megye könyvtárhálózata is átalakult, minden ötödik könyvtár megújult. A könyvtárújítási programra a jövőben is lesz lehetőség különböző pályázatok útján. Mindemellert reméljük, hogy a megyei könyvtár és a levéltár új helyre, új épületbe kerülhet, a volt szekszárdi laktanya területén. Am az önkormányzatokon, a megyében élő embereken kívül, ahogy már említettem, számos kisebb szervezet működik itt, amelyek mindent megtesznek a hagyományok ápolásáért és megőrzéséért. Az európai uniós pályázatok szinte minden területen kínálnak lehetőséget a fejlesztésre.

Szekszárd: a múlt ma is építi a jövőt

Kocsis Imre Antal polgármesterrel beszélget Szeri Árpád

A szekszárdiak, s mindazok számára, akik rendszeresen megfordulnak Tolna megye székhelyén, most, a nemrég lezárult építkezés révén nyílt ki igazán a város főtere, a Garay tér. Kocsis Imre Antal polgármester így fogalmaz: a felújítás eredményeképpen megjelenik a terület minden fölösleges cifraságtól megfosztott, XIX. század végi, régi-régi arca.

Csodálatos ez a tér, méltó központja a városnak: a felújítás pedig méltó kezdete annak a rekonstrukciónak, mely az értékek felmutatásának szellemében tovább folytatódik a Béla király téren, a Bezerédj-tömbelsőben, a piactéren és másutt. A rekonstrukciót úgy értem, hogy visszalakítunk valamit az eredeti formájába.

Ez a munka tehát azt példázza, hogy miképp lehet megőrizni az értéket hordozó, büszkeségre okot adó régít a korszerűsítés közepette is.

Mindig abból a képből indulok ki, amit egykoron a kőkor embere láthatott Szekszárdon. Ha valaki a Béla király térről végigtekint a környéken, megállapíthatja, hogy maguk a természeti formák is gyönyörűek. Ha a Duna ártere felé nézünk, akkor a hátunk mögött jobbra magasodik a Kálvária domb, balra az Előhegy-Bottyánhegy, köztük rejtőznek a völgyek, a szurdokok, s megjelenik az a dombsor, mely Palánktól Csatárig körülöleli a várost.

Ez azt jelenti, hogy bármennyire is különös, a természeti környezet, a földrajzi táj is a kulturális örökségünkhöz tartozik.

Sohol másutt nem épülhetett volna fel Szekszárd ilyen szépségében, csak egy ilyen festőien tagolt, gyönyörű természeti tájon. Tehát a Béla király tér nem azért kitüntetett pont, mert itt emelkedik a vármegyeháza. Éppen fordítva: azért épült fel itt a megyeháza – s egykoron, 1061-ben I. Béla királyunk alatt az apátság –, mert innen mindenfelé ellátni: keletre, nyugatra, északra, délre. A kőkorban talán a Duna különböző mellékágainak vonalát is észlelhette az ősember. Egy ilyen helyen jött létre a város, mely már a kezdet-kezdetén magában hordozta más tájak és más kultúrák üzenetét.

Mire gondolhatunk ebben az esetben?

Például a már említett apátságra. Nézzük meg ennek a szakrális épületnek az alaprajzát a romkertben. Azt tapasztalhatjuk, hogy bizánci jegyeket is hordoz magában. De ugyanígy felismerhetjük a ravennai San Vitale katedrális alaprajzát. Ez az apátság azonban nemcsak építészeti szempontból rokona az említett építményeknek. Minden bizonnyal ugyanazt a kultúrát hordozta, mint valamennyi bencés apátság a korszak, a XI. század Európájában.

Ez azt jelenti, hogy Szekszárd benne volt az akkori európai kulturális vérkeringésben.

Nem is tudom másképp látni akkori városunkat, mint a bencés gyakorlat egyik hazai megjelenéseként. Ez a megjelenés még megőrződött néhány helyen a kontinensen. Pannonhalma és Szekszárd a létező, illetve a már nem létező apátság két nagyon szép példája. De a gyakorlat ugyanaz volt egész Európában. S nem is tudom másképp elképzelni a XI. századi Szekszárd zenei világát, mint amilyen világot megőrzött magának néhány ősi és híres apátság tőlünk nyugatra. De ha visszamegyünk harminc évvel még korábbra, Szent István idejébe, akkor meg kell említenünk a Jeruzsálembe vezető zarándokút hazai szakaszát. Az útmutató pontosan leírja, hogy ez a zarándokút erre vezetett, keresztül a Béla király téren. Európa megannyi vándora vonult itt át. Mint ismeretes, a Szentföld visszafoglalásának szükségessége ebben az időben egyre erőteljesebben merült fel, közös európai ügyként. S ennek az európai ügynek Szekszárd is részese volt az itt áthaladó zarándokút révén.

Szekszárd XIX. századi főtere

A kereszténység kulturális üzenetét is magában hordozó ravennai és bizánci kulturális jegyeitől már csak egy kis lépés visszafelé, és ott vagyunk az antik Rómában. A szó szoros értelmében ott vagyunk, hiszen Szekszárd és környékének nyugalalmát az ókorban a római fenntartás biztosította.

A művelődéstörténetnek kellene kiderítenie: mit jelent egy város számára az, hogy évszázadokig a római határon – a limesen – belül, avagy azon kívül volt. Hiszen a limesen belül a mindennapi kultúrának, az építkezéseknek, de az istenek tiszteletének is egész más gyakorlata alakult ki, mint a limesen kívül, a barbarikumban. A praxis egészen biztosan átöröklődött, miképp a népek is egymásra rétegeződtek errefelé és sok mindent átvettek egymástól. Lenyűgöző tárgyi emlékei vannak az egymást megtermékenyítő kapcsolatoknak, elég, ha a kora középkor avar népére utalunk. A Honfoglalást valószínűleg még megelőző avarok Szekszárd-Palánkon olyan edénművességet hoztak létre, mely párját ritkította Közép- és Dél-Európában. A kiváló agyagból készült, VII–VIII. századi szekszárdi edényeket a kutatók, régészek számos országban megtalálták már. A Honfoglalás kevés emléket hagyott ránk, de az egészen biztosan nem véletlen, hogy I. Béla itt épített monostort és itt is temetkezett el. Döntése arra vall, hogy valamilyen ókeresztény gyökerek, hagyományok léteztek már Szekszárdon a XI. században is.

Visszatérve még Rómára: egyes kutatók szerint a szőlőt és így a bort is a rómaiak hozták meg a környéken...

Akár ezt a változatot fogadjuk el, akár azt, hogy őshonosnak tartjuk Dél-Pannóniában a szőlőt, a végeredmény egy és ugyanaz: Szekszárdon régóta meghatározó a szőlő- és borkultúra. A mondás szerint az itt a földbe dugott szőlővesszőből iható formában jelenik meg a bor az asztalunkon. Ez pedig nagy adomány. A szőlő nagyon érzékeny növény, a bor nagyon érzékeny termék: ehhez képest, köszönhetően a kiváló klímának, talajnak és a tudásban megjeleendő adottságoknak, nem kellett óriási energiákat mozgósítani az ihatósághoz, legalábbis a kémia és a technológia szintjén.

Ez a kultúrnövény az itteniek mindennapi életét is áthatotta, stílszerűen szólva átítatta.

Gondoljunk a gabona termesztésére. A magot el kell vetni, le kell aratni, ki kell csépelni és így tovább. Azután a folyamat kezdődik előlről. Mi van a szőlővel? Ennél a növénynél mennyi munkát előzetesen el kell végezni. Komoly szaktudás és tapasztalat szükséges ahhoz, hogy szép termésünk legyen. Nem is beszélve arról, hogy milyen hozzáértés birtokában lehet finom bort készíteni, azt tárolni hosszú ideig. Erre a munkakultúrára épülnek rá azok az életmódbeli, szokásbéli elemek, melyek például sajátos építkezést alakítanak ki. De a szőlőkultúra hozta létre a sajátos vízvédelmet is. Tervszerűség, felkészültség, tudatosság és ezekből eredeztethető munkakultúra: ez származott a szőlőből. Egy ilyen pályán mozgó emberi élet és habitus követelményekkel lép fel nemcsak a szőlővel és borral szemben, hanem az élet minden más dolgával szemben. Legyen szó az itt élő ember ruházatáról, épületeiről vagy éppen saját magáról. S egy ilyen közegben jelennek meg természetes módon, magától értetődő természetességgel azok a nagyságok, akiket Szekszárd mondhat fiainak és lányainak.

Írók, költők?

Ők is, nyilvánvalóan. De ugyanígy megszületik egy báró Augustus Antal, aki négy alkalommal látja vendégül és tartja hosszú hónapokig Szekszárdon Liszt Ferencet. Zárójelben jegyzem meg: nagy örömmel hoznánk létre azoknak a városoknak a szövetségét, amelyekben Liszt megfordult. Ezzel is beilleszthetnénk a várost abba a körbe, melybe mindig is tartozott 1061 óta. Visszatérve az eredeti gondolathoz: a XIX. században ebben a közegben születik meg Garay János, azután Babits Mihály, még később Mészöly Miklós, majd Baka István.

A felsoroltak emlékét egyre erőteljesebben őrzi a város.

Ha valaki végigmegy a Babits Mihály utcán, akkor ott nemcsak a nagy költő szülőházába térhet be. Ebben az utcában található Dienes Valéria, valamint Hollós László, a nemzetközi hírnév gombatudós szülőháza is. A francia szarvasgomba társaság periodikájának címlapját állandó jelleggel Hollós László arcképe díszíti. Ugyancsak ebben az utcában van Lengyel Pál, az első hazai eszperantista nyomdász háza. A Babits ház mellett, az Irodalom Házában otthont adtunk Mészöly Miklós hagyatékának is. Ha csak ezen a kis utcán végigmegyünk, máris olyan nevekbe ütközünk, akik bizonyos értelemben világnagyságok voltak. Ebben az utcában szeretnénk létrehozni – kis kocsmákkal, kis pincékkel – az Irodalom utcáját, melyben valamennyi szekszárdi híresség otthonra talál.

Tolna megye székhelye abban országSZerte egyedülálló, hogy csakis itt található Német Színház, azaz Deutsche Bühne Ungarn.

A németek XVIII. századi megjelenése, amikor is letelepedtek a török hódoltság utáni, majdnem teljesen kiüresedett Tolna megyében és Szekszárdon, fordulópontnak számít. Ennek a fordulópontnak a borkultúrában is jelentősége volt, hiszen egy egészen új borkészítési technológiát hoztak magukkal Rajna-Pfalzból, Baden-Württembergből és Hessensből. A jótékony hatás máig érezhető a helybeli borokon. A németek csaknem másfél évszázadig meghatározó szerepet töltek be Szekszárd történetében. A főbírák mintegy harminc-negyven százaléka számított németnek a XVIII. század közepétől a XIX. század végéig. A németek valamennyien szőlősgazdák voltak, azaz döntő gazdasági erővel rendelkeztek. Amikor tehát ma azt mondjuk, hogy a Német Színház, a német kisebbségi önkormányzat rendkívül fontos eleme a város kultúrájának és társadalmi életének, akkor voltaképpen egy XVIII. századi kezdet XXI. századi továbbélését rögzítjük.

Így kapcsolódik a jelen a múlthoz. De most tekintsünk a jövőbe, előre egy-két évtizedet: milyen város lebeg a szeme előtt?

Ennek a városnak – a boron kívül – van egyfajta gazdasági adottsága. Nevezetesen, hogy autópári beszállítók telepedtek meg nálunk. Szekszárd gazdaságát nagy valószínűséggel ez az üzletág határozza meg a jövőben. Néhány éven belül, amint megépül az M6-os-M9-es, Tolna megye székhelye logisztikai helyé válik. Ez már önmagában megalapozza a nyugodt, kiegyensúlyozott életszínvonalat. Ami erre rakódik, az nem más, mint a bor, a minőségi turizmus és a kultúra. Van tehát egy meghatározó gazdasági alap, melyen – remélem, a városlakók gyönyörűségére – ki tud alakulni egy olyan kulturális életforma, ami a város az elmúlt évszázadokban élt.

Szekszárd. Babits Mihály emlékház (Sehr Miklós felvétele)